

118

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

H. MATEI

PASĂREA DE PIATRĂ

EDITATA DE REVISTA ȘTIINȚA ȘI TEHNICA

HORIA MATEI

PASAREA DE PIATRĂ

***

Colecția „Povestiri științifico-fantastice"
118

Referent ştiinţific: conf. univ. N. BOTNARIUC

Coperta desen: A. BUICULESCU

Rezumatul capitolelor precedente

Mircea Vornicu, student la Facultatea de ştiinţe naturale a Universităţii din Bucureşti, pleacă la Constanţa, unde se interesează de cargobotul englezesc „Northern Star", care în luna august a anului 1916 s-a ciocnit de o mină şi s-a scufundat. Din ziarele vremii află că pe vas se afla şi naturalistul Şerban Darvari, care pleca în Anglia.

În acelaşi timp, colegul său Radu Balaban întreprinde cercetări la Carachioi, o mică aşezare pescărească din Deltă. Aici, el află că Darvari se interesa de legenda „păsării de piatră".

Vizitînd casa babei Paraschiva, care fusese doftoroaia satului, studentul găseşte o labă pietrificată, de pasăre.

Întorşi la Bucureşti, cei doi studenţi raportează despre descoperirile lor profesorilor Emil Pravăţ şi Victor Murgu. Acesta din urmă le aduce la cunoştinţă că — dintr-o corespondenţă aflată în arhiva muzeului zoologic — reiese că Şerban Darvari găsise un calcar litografic cu impresiunea unei păsări din era mezozoică. Darvari avea de gînd să vîndă descoperirea sa unui muzeu din străinătate, drept care s-a îmbarcat pe „Northern Star", pierind în naufragiul vasului; o dată cu el a pierit şi secretul descoperirii sale.

Mai departe, profesorul Victor Murgu le arată că, din studiul labei pietrificate, a ajuns la concluzia că ea aparţinea unei păsări necunoscute, care a trăit la sfîrşitul jurasicului sau începutul cretaciculului. Pentru găsirea calcarului litografic urmează să se organizeze în primăvara următoare o expediţie.

Cei doi tineri hotărăsc să plece pe cont propriu la Carachioi, în timpul vacanţei de vară, să caute calcarul. Din cercetările efectuate aici — la care îi ajută Marusia, nepoata bătrînului pescar Artimon Martiniuc —, ei ajung la concluzia că impresiunea-lito se află în regiunea ghiolului Deli Osman, pe grindul numit Dealul Babiţei.

Pe drum, moş Maxim, pescarul care îi conduce, le povesteşte că a vorbit cu Şerban Darvari la 28 august 1916, deci la cîteva zile după scufundarea lui „Northern Star". De asemenea, pescarul pretinde că ar fi văzut aşa-zisa „pasăre de piatră" cu cîteva zile înainte de ultima vizită a lui Darvari.

(Urmare din numărul trecut)

Radu izbucni în rîs:

— Serios?! Ai văzut-o? Poate că ai și auzit-o! Croncănea ca un corb sau cînta ca o privighetoare?

Pe fața lui moș Maxim apăru expresia aceea de amărăciune pe care tinerii o cunoșteau încă din timpul discuției despre Șerban Darvari.

— Lasă-l în pace! se supără Mircea. Pe mine mă interesează foarte mult ce poate povesti moș Maxim despre „pasărea de piatră".

— Văd că ai găsit un înlocuitor bun pentru enciclopedia ta. Nu știu de ce ai mai cărat-o cu tine.

Mircea nu răspunse. Se întoarse spre bătrînul pescar, așteptînd ca acesta să-și continue povestirea. Moș Maxim, văzînd că măcar unul dintre cei doi tineri este dispus să-l asculte, începu:

— Intîmplarea s-a petrecut cu vreo două sau trei zile înainte de noaptea în care naturalistul de la București a bătut la ușa mea și mi-a cerut să-l duc la ghiol. Intîrziasem la niște harmane mai depărtate, înspre malul mării. Cădea pește mult, și nu m-am îndurat s-o pornesc spre casă pînă nu mi-am umplut lotca bine, aproape să dea apa peste margini. Lăcomia asta a mea a fost cauza nenorocirii ce mi s-a întîmplat. Cum vîsleam așa spre casă, mi s-a încurcat lotca în niște ramuri de ciuma apelor *, care se desprinseseră din plaur și pluteau pe japșe. Am pierdut aproape un ceas să descurc lotca, grea de pește, din blestemata împletitură și așa m-a apucat seara pe lîngă ghiolul lui Deli Osman...

Moș Maxim scuipă iar în palme și înteți ritmul vîslitului. Faptul că putea vorbi în voie și că Mircea îl asculta cu atenție părea să-i înzecească puterile. Barca ieșise din întortocherile canalului natural și înainta acum de-a curmezișul unei bălți liniștite, pe care plaurul forma insule de verdeață. Dinspre malurile cu păpuriș ale bălții, care se depărtau mereu, se auzeau țipete și fîlfîiri de păsări.

— Cînd să pornesc spre casă, își continuă povestirea moș Maxim, a început ploaia. O ploaie repede de vară, așa cum se întîmplă în amurg, după o zi liniștită cu zăduf, cînd nici un fir de iarbă nu se clatină. Ce era să fac? Eram cu lotca plină-ochi de pește și nu vedeam nicăieri un adăpost care să mă apere de ploaie. Atunci mi-am *adus aminte* că pe malul ghiolului Deli Osman, chiar în marginea apei, e o salcie pletoasă, răsărită cine știe cum pe acolo. In loc s-o pornesc spre casă, am întors lotca și am vîslit pe japșe pînă la ghiol.

* Plantă de apă stătătoare, cu rădăcini slabe (Elodea) (*n. r.*).

Salcia era acolo și parcă mă aștepta. Am tras lotca sub ea, cît de bine am putut. Se pornise și o leacă de vînt, iar lotca era aproape plină de apă. Să arunc peștele, nu mă înduram. Am pus mîna pe ispol * și am început să scot apa, așteptînd să se mai potolească ploaia. Atunci am auzit prima bătaie de aripi a „păsării de piatră"...

Mircea urmărea cu mult interes povestirea bătrînului. Radu se prefăcea indiferent; pusese mîna pe o nuia și se amuza să tragă lingă lotcă nuferii care-și desfășurau albeața printre frunzele mici și rotunde, ca niște confeti verzi, ale lintiței. Cu toate acestea, Radu era și el atent la ceea ce povestea moș Maxim; socotea doar că nu se cuvine să-i lase pe ceilalți să observe aceasta...

— Am auzit bătaia de aripi a „păsării de piatră", continuă moș Maxim. Cum munceam să golesc lotca de apă, a răzbit deodată pînă la mine un zgomot curios, un fel de filfiit, dar ca o bătaie seacă, așa cum s-ar lovi și s-ar freca două lemne. Nu știu cum să vă spun, era zgomotul pe care-l făcea pasărea în zbor, dar nu se asemăna totuși cu nici un filfiit de pasăre. Sînt născut și trăit aici în baltă, cunosc zborul grăbit al rațelor, filfiitul greoi și moale al stîrcilor, rotirea lină a vulturului, țîșnirea speriată a bîtlanilor, sfîrîiturile de aripi ale păsărilor mici de baltă, plutirea liniștită a codalbului. Pot să deosebesc orice pasăre numai după sunet, fără s-o văd. Dar ce am auzit eu în seara aceea nu era pasăre de la noi, era de pe alte meleaguri.

Moș Maxim tăcu și o vreme nu se auzi decît clipocitul apei tăiate de vîsle.

— Pe urmă, continuă bătrînul, am văzut-o. Trecea aproape de suprafața apei, în geana albă de lumină dinspre apus, prin ploaia care începuse să se potolească. O pasăre uriașă, măsurînd de trei ori mai mult ca cel mai mare cocostîrc pe care l-am văzut vreodată, o pasăre cu bot lung și ascuțit, ca de șarpe, și cu coada lungă, acoperită cu pene. Cînd a trecut prin dreptul meu a deschis pliscul, în care stăteau înfipți dinții ca niște țăruși de piatră, și a slobozit un țipăt care mi-a înghețat sîngele în vine. Un fel de vaiet prelung, întrerupt de țipete scurte. Mi s-a făcut părul măciucă și am scăpat tiuga din mînă. Voiam să pun mîna pe lopeți să plec cît mai repede, dar parcă eram bătut în cuie. După o clipă de tăcere, vaierul s-a auzit iar, însoțit de țipetele acelea, care însă sunau acum mai depărtate.

Bătrînul se opri din vîslit și se scutură ca un om cuprins de frig. Pe urmă puse iar mîna pe lopeți și continuă:

— Nici acum nu știu cum am reușit să mă desprind de lîngă salcie. Am vîslit ca un apucat, cum știam să vîslesc numai pe vremea aceea, cînd nici nu împlinisem douăzeci de ani. Pe drum aruncam mereu peste din lotcă, peștele cel blestemat care mă făcuse să întîrzii la ghiolul Deli Osman. Dar lotca parcă nu se ușura de loc. Cînd am ajuns acasă m-au apucat frigurile și am căzut la pat. Baba Paraschiva zicea că intrase necuratul în mine și a început să mă descînte. Dar a doua zi eram iar pe picioare. Numai că n-a vrut nimeni să mă creadă cînd am povestit ce văzusem. Doar baba Paraschiva m-a crezut, și a doua zi dimineață a plecat

* Unealtă de lemn sau tablă, asemănătoare cu un făraș îngust (n. r.).

la ghiolul Deli Osman, cu un miel dolofan, proaspăt tăiat, să-l ducă de mîncare „păsării de piatră". „Stai aici, babo" — i-am spus, „să nu te mănînce dihania". Dar n-a vrut să mă asculte. „Mie nu-mi face nimic" — a chicotit ea și a plecat cu miel cu tot. S-a întors abia a treia zi dimineața, dar n-a vrut să spună nimănui dacă întîlnise „pasărea de piatră".

O vreme, bătrînul tăcu, absorbit de cîrmitul bărcii. Ieșiseră din baltă și înaintau acum pe un canal natural îngust, dar destul de adînc.

— Canalul ăsta răspunde drept în ghiol, îi lămuri pescarul pe cei doi tineri. Într-o jumătate de ceas ajungem.

— Intîmplarea dumitale cu „pasărea de piatră", îi spuse Mircea prietenos, e foarte interesantă.

— Acuma, rise moș Maxim, înțelegeți și dumneavoastră de ce n-am vrut să merg cu învățatul acela de la București, noaptea, la ghiolul Deli Osman. N-aveam de loc poftă să mă întîlnesc iarăși cu dihania aceea. Și apoi, trebuia să plec a doua zi la Tulcea. Izbucnise războiul. Doi ani am stat pe frontul din Moldova. Am fost și rănit in lupta de la...

— Moș Maxime, îl întrerupse Mircea, de ce presupui că era vorba de „pasărea de piatră"? Înțeleg că ai văzut o pasăre mare, dintr-o specie pe care n-o cunoșteai, dar ce te face să crezi că era „pasărea de piatră"?

Bătrînul dădu din umeri:

— Nu știu nici eu. De mic copil ascultam poveștile despre „pasărea de piatră". Pe urmă, dihania aceea avea niște dinți ca viețățile care se hrănesc cu carne! Și zborul ei greoi... și țipetele acelea...

— Lui Darvari i-ai povestit despre ce-ai văzut, noaptea, la ghiol?

— Da, dar m-a luat în rîs. Mi-a spus că „pasărea de piatră" există, dar nu zboară și nu țipă. E de piatră, nemișcată și rece ca piatra.

— Avea dreptate! sări Radu, care multă vreme nu scosese nici o vorbă.

Moș Maxim se întristă iar:

— Văd că nici de data aceasta nu mă credeți.

— Nu-i chiar așa, încercă Radu s-o dreagă. Dar poate că n-ai văzut bine. Gîndește-te că era pe înserate, cînd umbrele sînt înșelătoare, și că ploua. Poate că pasărea nu era chiar așa de mare cum ți s-a părut. Cît privește dinții, poate că avea ceva în cioc și ți s-a părut că sînt dinții ei.

Bătrînul pescar își clătină barba în semn de negare:

— Nu cred să mă fi înșelat. Eram tînăr atunci, aveam douăzeci de ani, privirea ageră și urechea ascuțită. Am văzut-o bine pe dihania aceea. A trecut prin dreptul genei de lumină dinspre apus, și, cîteva clipe, contururile ei mi s-au arătat foarte limpede. Dacă aveam pușca la mine, aș fi putut s-o dobor.

Radu nu mai spuse nimic. Tot drumul, pînă la ghiolul Deli Osman, nici Mircea nu mai vorbi. Stătea cu privirea ațintită spre fundul bărcii și două cute adînci, săpate la rădăcina nasului, între sprincene, arătau că era frămîntat de gînduri.

Moş Maxim profită de tăcerea celor doi tineri şi vorbi, fără încetare, tot timpul drumului. Pînă la ghiol avu timp să le povestească întîmplarea unui prieten al său din Caraorman — care acum lucrează la halele frigorifere din Tulcea — şi care pornise, călare, la vînătoare. La gura unui canal dinspre mare, într-o bulboană, a observat apa fierbînd şi a zărit coada unui peşte uriaş. Ce să facă ? N-avea la el carmace şi nici un fel de cîrlig. A scos o potcoavă de la piciorul calului, a ascuţit-o de o piatră, a legat-o cu frîul şi a pus în vîrf o bucată de carne de la un iepure ce-l vînase. Aşa a prins el o păstrugă de trei sute de kilograme, pe care a tras-o la mal cu ajutorul calului.

— Pe asta n-oi mai crede-o, făcu Radu răutăcios. Nici o păstrugă n-are mai mult de 60—70 de kilograme.

— De ce să nu crezi ? luă Mircea apărarea bătrînului. Cu cîteva zeci de ani în urmă, lîngă Sfîntu Gheorghe, a fost pescuit un morun ce cîntărea 800 de kilograme. Un morun, deci rudă bună cu păstruga.

— De unde ştii tu asta ?

— Fiindcă amîndoi, şi morunul, şi păstruga, sînt din marea şi vechea familie a sturionilor.

— Nu asta am vrut să spun. De unde ştii că morunul avea 800 de kilograme ? L-ai cîntărit tu ?

— E foarte simplu : morunul este păstrat, împăiat, la Muzeul de istorie naturală din Bucureşti. Dar unii dintre colegii mei nu se învrednicesc să viziteze muzeul.

Radu pricepu aluzia, dar se prefăcu a fi foarte absorbit de peisaj.

Ajunseră la ghiolul Deli Osman încă înainte de amiază. Moş Maxim le arătă un ciot de copac, putrezit, pe malul răsăritean al ghiolului :

— Aici era salcia pletoasă sub care m-am adăpostit în noaptea cînd am văzut pasărea. A fost trăsnită în timpul unei furtuni. Acum a rămas numai ciotul ăsta.

Barca se opri pe malul nisipos al insulei din mijlocul ghiolului. Tinerii coborîră, şi moş Maxim, după ce priponi luntrea, se aşeză pe marginea ei şi începu să pufăie din lulea.

— Poveştile dumitale pescăreşti, îi spuse Radu, mi-au făcut o foame de lup.

Mircea privea în jurul lui cam derutat. Abia aşteptase să ajungă la ghiolul Deli Osman, şi acum, cînd i se realizase dorinţa, nu ştia ce să facă. Ghiolul arăta întocmai cum îl descrisese Marusia : un oval regulat, înconjurat de un grind lipsit de vegetaţie, plin de o apă întunecată în care plutea nămolul fin. Insula, măsurînd cîteva zeci de metri în lungime, era aşezată cam într-o parte, spre malul sudic, şi avea în mijloc o movilă pietroasă, de pe vîrful căreia se puteau observa împrejurimile pînă departe.

— Işi alesese bine vizuina haiducul tău turc, îi spuse Mircea colegului său.

Acesta se trîntise pe nisip şi, cu miinile sub cap, constată :

— Foamea îmi întunecă simţul de observaţie şi împiedică dezvoltarea ideilor de geniu în creierul meu. Refuz să emit vreo părere pînă nu deschizi o cutie cu conserve de peşte.

Şi, visător:

— Dacă peştii s-ar prinde şi în realitate atît de uşor ca în povestirile vajnicului nostru gondolier...

Moş Maxim nu ştia ce este un gondolier, şi nici nu ţinea să ştie. Dar un lucru a priceput bătrînul pescar: că tinerilor le era foame şi că aici, în împărăţia de peşte a Deltei, ei voiau să deschidă o cutie cu conserve de peşte.

Drept urmare, îşi scutură pipa de tocul cizmei, dezlegă lotca şi o împinse în apă, după care dispăru — pe japşa pe unde veniseră — cu conserve cu tot, precum şi cu valiza la care Mircea Vornicu ţinea atît de mult. După o jumătate de oră se întoarse cu doi crapi dolofani, cu solzi albăstrui, care smulseră un strigăt entuziast tînărului Radu Balaban.

Moş Maxim făcu apoi focul — un foc cam anemic, alimentat numai cu papură uscată —, curăţă peştele şi-l înfipse într-o trestie, pârpălindu-l apoi deasupra flăcărilor.

După ce mîncară, Radu, care urmărise cu cea mai mare atenţie pregătirea dejunului, făcu remarca, deosebit de măgulitoare pentru moş Maxim:

— Crapul „la proţap" este cea mai delicioasă mîncare pe care mi-am introdus-o vreodată în organism.

Dar nu se putu stăpîni să adauge:

— Bineînţeles, după laptele de capră şi cozonacul cu ouă de lişiţă, în cazul că acestea sînt servite de către Marusia Martiniuc.

CAPITOLUL AL ZECELEA

unde Dealul Babiţei se dovedeşte a nu fi ce-l arată numele, iar valiza studentului Mircea Vornicu îşi mai dezvăluie unele secrete

După masă vizitară întîi bîrlogul lui Deli Osman: o încăpere mică, săpată în movila din partea sudică a insulei şi căptuşită cu rogojini putrezite. Intr-un colţ, un culcuş din iarbă de mare, acoperită cu un ţol ciuruit, iar pe jos, cîteva pietre care voiau să închipuie un fel de pardoseală.

— Aici se ascundea haiducul Deli Osman, zise moş Maxim.

— Şi naturalistul Darvari, îl completă Radu. Dar drept să-ţi spun, nu-mi prea vine să cred că rogojinile astea de pe pereţi şi iarba de sub ţol ar fi atît de vechi.

— Intre timp s-au mai abătut şi alţii pe aici, zîmbi bătrînul.

— Alţii? Cine? Doar n-oi fi vrînd să cred că dihania dumitale se culca pe iarba asta, ca să-i fie mai moale...

— Dihania nu, zîmbi moş Maxim, dar cineva căreia îi era dragă blestemata de pasăre.

— ?!

— Baba Paraschiva! Intr-un timp, vrăjitoarea nu se mai despărţea de ghiol. Pleca cu cîte un miel sau cu cîte un iepure, să-i dea dihaniei de mîncare, şi lipsea două-trei zile. Unde dormea noaptea?

Pe distanță mare împrejur nu se găsește nici o așezare omenească, nici o cherhana * și nici măcar vreun zăvod **.

— Dumneata, se înfipse Radu în fața lui, pretinzi că doftoroaia hrănea „pasărea de piatră"?

— Știu eu ?! făcu bătrînul prudent. Dar de lipsit, lipsea multe nopți de-acasă. Baba nu prea avea putere și vislea încet. Cînd venea aici, la ghiol, după nămolul cu care oblojea vătămăturile, înnopta în bîrlogul lui Osman și se întorcea a doua zi.

— Așa da, se declară tînărul mulțumit. Asta e într-adevăr o explicație la mintea omului.

În tot timpul cît au stat în vizuina lui Osman, Mircea făcuse diferite notații în carnetul său. Aceasta nu-l împiedicase însă să asculte explicațiile pe care le dădea bătrînul pescar.

După ce terminară vizitarea insulei, moș Maxim îi trecu pe malul răsăritean al ghiolului, de unde merseră pe jos, cam vreun sfert de oră, pînă la Dealul Babiței.

Drumul era încîlcit de buruieni și presărat cu bolovani, printre care țîșnea cîte o șopîrlă, speriată de vizitatorii neașteptați.

— După cum vezi, constată Mircea, ne aflăm pe un sol pietros, destul de neobișnuit pentru această regiune mlăștinoasă. Cred că sîntem pe una dintre rarele suprafețe neinundabile ale Deltei.

— Faptul că solul se prezintă astfel n-are nimic neobișnuit, constată Radu. Cîteva zeci de kilometri înspre apus, începînd de la Babadag și pînă la Dunăre, formația geologică este de aceeași natură ca aici. Sîntem pe o prelungire a rocilor formate o dată cu Măcinul și cu Pricopanul. Dacă am putea săpa în adîncime, prin stuf și papură, prin apă și mîl, prin milioanele de tone de aluviuni cărate de Dunăre de-a lungul secolelor, am găsi, la fund, aceeași formație geologică. Nu uita că Delta Dunării e relativ recentă, are numai vreo două mii de ani.

— Da, știu. Herodot, care a vizitat locurile acestea acum două mii patru sute de ani, pe bordul unei corăbii comerciale, n-a văzut nici stuf, nici papură, nici bălți acoperite cu plaur și cu plavie ***, nici grinduri și ostroave. N-a găsit decît un imens estuar și o limbă de pămînt care despărțea Pontos Euxinos ****, adică „marea neospitalieră" de bătrînul Istros *****. Pe de altă parte însă, unii autori moderni, ca Pfannenstiel, sînt de părere că vîrsta Deltei e de aproximativ 40.000 de ani.

Radu se uită, dintr-o parte, la colegul său:

— Cum de ești atît de documentat?

— Enciclopedia din valiză... piatra de moară, cum îți place ție s-o numești.

Celălalt dădu din umeri. De cînd veniseră în Deltă, Mircea Vornicu se schimbase. Tînărul timid, care-și pipăia mereu cravata și se gîndea îndelung înainte de a deschide gura ca să spună ceva, deve-

---

* Construcție în care se află instalații pentru prepararea și conservarea peștelui (n. r.).

** Așezare temporară de pescari, folosită numai în timpul sezonului de pescuit (n. r.).

*** Plavia, asemănătoare cu plaurul, este o insuliță plutitoare, formată din stuf, ierbărie, rizomi, rădăcini de arbori și resturi vegetale intrate în putrefacție și amestecate cu nămol (n. r.).

**** Numele vechi grecesc al Mării Negre (n. r.).

***** Numele vechi grecesc al Dunării (n. r.).

nise comunicativ şi punea întrebări ciudate oamenilor, desfăşura o vie activitate, devenise prompt în replică şi chiar îndrăzneţ.

— Tot e bună la ceva, expediţia noastră, zise Radu cu jumătate gură.

— Ce ai spus?

— Nimic important. În orice caz, nimic care să intereseze pe un distins savant ca tine.

Mircea constată cu satisfacţie că micile răutăţi ale colegului şi prietenului său Radu Balaban nu-l mai întristează ca altă dată. Era acum prea preocupat ca să mai acorde atenţie unor asemenea fleacuri...

Cît despre Radu, acesta socoti şi el discuţia încheiată şi-şi văzu de drum şi de îndeletnicirea la care se deda de cînd coborîseră din lotcă pe malul estic: se oprea din cînd în cînd, riciia cu briceagul cîte o bucată de muşchi verde prinsă de o piatră mai ieşită în afară şi scotea cochiliile de scoici şi de melci pe care le găsea incrustate în rocă.

— Chiar dacă moş Artimon nu ne-ar fi spus de unde provin „resursele locale" pentru temelia dispensarului, îi spuse el lui Mircea cînd ajunseră aproape de Dealul Babiţei, tot am fi putut deduce aceasta. Ai aici cochilii de Crioceras, Macroscaphites şi cum le-o mai fi zicînd, să ilustrezi o enciclopedie întreagă.

Dealul Babiţei a fost încă o dezamăgire pentru tinerii noştri. De fapt, denumirea de deal pe care i-au dat-o locuitorii din Carachioi era cam exagerată. Ridicătura de pămînt brun-roşcat, pe care moş Maxim le-o prezentă drept Dealul Babiţei, era mai mult o movilă, pe care se vedeau, din loc în loc, colţuri de piatră înnegrită de vreme.

În vale, la poalele ridicăturii, se vedeau surpăturile provocate de locuitorii din Carachioi cînd şi-au extras piatra pentru temelia dispensarului. În acest loc, stînca era mai albicioasă, mai puţin bătută de ploaie şi vînt, iar muşchiul verzui încă nu avusese vreme să se prindă, acoperind numai porţiuni mici.

Zăboviră vreme de un ceas în preajma Dealului Babiţei, se urcară pe el, îi dădură ocol din toate părţile, cercetară cariera rudimentară de piatră pe care o deschiseseră cetăţenii Carachioiului cu deputaţii lor, dar nu găsiră nimic de seamă.

Mircea, întocmai ca şi pe insula lui Deli Osman, îşi făcea din cînd în cînd cîte o notaţie în carnet, fără să vorbească.

Numai la sfîrşit, înainte de plecare, remarcă:

— Piatra e sfărîmicioasă. Cu unelte adecvate se pot urni din loc blocuri întregi, fără efort prea mare.

Radu dădu din umeri, descurajat:

— Pe o rază imensă, în jurul nostru, solul e de aceeaşi natură. Unde să căutăm? De unde să începem? Avea dreptate profesorul Victor Murgu: aici trebuie o armată de oameni, care să lucreze luni în şir...

Pe cînd se înapoiau la ghiol, unde bătrînul pescar priponise lotca, tinerii păstrară o tăcere desăvîrşită. Numai moş Maxim vorbea fără încetare, povestind întîmplări mai noi şi mai vechi, în care el sau vreun prieten de-al lui se dovedeau a fi pescari şi vînători deosebit de iscusiţi.

După-amiază se întoarseră la Carachioi. Pe drum, într-un scurt răstimp cînd moş Maxim tăcu să-şi mai tragă sufletul după atîta vorbărie, Radu îi spuse lui Mircea:

— Ziua de astăzi nu ne-a adus nimic nou. Cu cercetările noastre sîntem, din păcate, la același punct la care eram și ieri.

— N-am găsit, într-adevăr, mare lucru. Totuși, în ceea ce mă privește, cred că am aflat unele date interesante.

— Te referi la moș Maxim? Eu unul, n-am încredere în ceea ce spune. Povestește, ce-i drept, intîmplări foarte amuzante și ți-e mai mare dragul să-l asculți. Dar de la asta și pînă la adevăr...

— Nu se știe... Poate că pînă la urmă se va dovedi că unele intîmplări despre care ne-a povestit moș Maxim sînt reale. Și atunci s-ar putea să ne pară rău că nu l-am luat în serios.

— Cred că acum e cazul să nu te iau eu pe tine în serios, se enervă Radu Cum e oare posibil ca un tînăr student, care își însușește știința de la profesori străluciți ca Victor Murgu și Emil Pravăț, să creadă în baliverneIe despre „păsări de piatră" ce mănîncă oameni și bîntuie prin niște locuri atît de pașnice cum sînt acelea vizitate de noi astăzi? Fiindcă, cred că te-ai convins cu prisosință că ghiolul Deli Osman și grindul pe care se află Dealul Babiței sînt cele mai pașnice locuri din lume. Aici nu se află nici un fel de „dihănii", ci numai păsări pe care ornitologii le-au studiat și le cunosc de mult, crapi și alți pești tot atît de bine cunoscuți atît ichtiologilor cît și pescarilor ca moș Maxim — crapi care, „la proțap", furnizează un excelent dejun. Atunci? Povestirile despre așa-zisa „pasăre de piatră" sînt poate atrăgătoare, dar atîta tot. Noi am venit aici pentru altceva. Din păcate, acum, după ce am fost la fața locului, nu știu cum o s-o scoatem la capăt...

Mircea nu răspunse. Profitînd de tăcere, moș Maxim își reluă amintirile, pe care le scotea, parcă, dintr-un sac fără fund. Povesti de un prieten al său din Mahmudia, care, în urmă cu douăzeci de ani, dezertase din armată; jandarmii l-au înconjurat, într-o dimineață, în bălțile de lîngă Roșuleț și atunci a stat pînă seara în stufăriș, sub apă, ținînd în gură o trestie prin care respira; așa a scăpat, dar cînd a ieșit din apă, se muiase carnea pe el și era ciupit de știuci și supt de lipitori. Apoi spuse intîmplarea unui prieten de-al său din Gorgova, care pescuia cu năvodul nu departe de malul Sulinei, înspre bălțile Obretinului, și care a scos într-o zi o scoică mare de tot — cu răsuciri ciudate, cum nu se mai pomenise — agățată în ochiurile plasei; seara a adus acasă neobișnuita scoică, i-a dat-o băiețașului său să se joace cu ea și acesta a deschis-o cu un briceag și a găsit înăuntru un mărgăritar de toată frumusețea; mărgăritarul a fost vîndut unui negustor din Tulcea, iar cu banii luați prietenul lui moș Maxim și-a făcut casă, și-a luat lotcă nouă, a dat băiatul la învățătură la oraș, și toată Gorgova a chefuit o zi și o noapte ca la nuntă.

Și a mai povestit bătrînul pescar și alte asemenea intîmplări năstrușnice ale sale sau ale prietenilor săi, că avea ani mulți și avea și prieteni mulți moș Maxim... Și fiecăruia i se intîmplase cîte ceva... Dar de data aceasta, la intoarcere, nu mai avu ascultători atît de atenți ca dimineața, cînd porniseră la drum.

Au ajuns la Carachioi după-amiază tîrziu. Tinerii plătiră atît cît se tocmiseră și mulțumiră pentru povestirile atît de interesante pe

care le auziseră de la moş Maxim, povestiri care — după cum remarca tînărul Radu Balaban — „se cuprindeau în preţul transportului"...

La despărţire, Mircea strînse mîna bătrînului şi, dînd glas unui gînd ce-l frămînta, îl întrebă:

— Moş Maxime, ai citit vreodată o carte de geologie?

Ochii bătrînului se făcură mari de uimire.

— O carte, insistă tînărul, în care să fie vorba de pietrele care se găsesc pe pămîntul ăsta al nostru şi de animalele care au trăit demult, iar astăzi nu mai sînt.

Moş Maxim ridică umerii şi spuse cu multă părere de rău:

— Nu, taică, n-am citit şi nici n-am auzit de asemenea carte.

Bătrînul mai vru să adauge ceva, probabil să le mai povestească o întîmplare cu un prieten de-al său, dar cei doi tineri îi spuseră că sînt grăbiţi, apoi îşi luară rămas bun.

Marusia îi întîmpină în pragul casei, curioasă să afle rezultatele cercetărilor din ziua aceea. Radu o puse la curent în cîteva cuvinte. De altfel, nici nu era nevoie de prea multe vorbe ca să afle că fusese o zi foarte săracă în evenimente, că ghiolul Deli Osman arată ca toate ghiolurile, şi Dealul Babiţei, ca toate dealurile...

Cu toate acestea, Mircea socoti că Marusia — făcînd parte din mica lor asociaţie — trebuie să afle şi cele relatate de moş Maxim. Nu-i povesti, bineînţeles, toate aventurile prietenilor de la Caraorman, Mahmudia şi din alte părţi ai bătrînului pescar — întîmplări pe care, de altfel, tînăra fată le cunoştea demult, chiar de la povestitor —, dar îi relată faptul că moş Maxim pretinde că l-a văzut şi a vorbit cu Şerban Darvari în seara zilei de 28 august 1916 şi-i spuse şi întîmplarea cu „dihania" de la ghiolul Deli Osman.

Cu toate zeflemelile lui Radu, Mircea nu se opri decît după ce fata află tot ce povestise moş Maxim cu privire la Darvari şi la pasărea uriaşă cu dinţi. Marusia nu rîse de loc, ba chiar aruncă o privire dojenitoare lui Radu, căruia îi fu destul de greu să suporte acest reproş venit din ochii de peruzele ai fetei. Drept urmare, chestiunea fu socotită închisă, şi Radu propuse ca cei trei „asociaţi" să treacă la întocmirea unui plan de acţiune pentru ziua următoare.

— Înainte de asta, spuse Mircea pipăindu-şi cravata, cred că-ţi sînt dator un răspuns. Mai bine zis, am impresia că trebuie să lămurim o chestiune.

— Cum aşa?! se miră Radu. Eu nu te socotesc dator cu nimic.

— Nu ştiu ce socoteşti tu, făcu celălalt cam nervos, dar ştiu ce socotesc eu, anume, că-ţi sînt dator o lămurire.

— Bine, făcu Radu şi se trînti pe un scaun, după care îşi turnă un pahar cu lapte de capră, din cana pe care Marusia avusese grijă s-o aducă mai înainte.

Mircea îşi deschise valiza şi începu să cotrobăiască prin ea.

— Iar enciclopedia? întrebă Radu cu glas dulce, mieros, aşa cum se vorbeşte cu un copil căruia vrei să-i dai impresia că-l iei în serios.

— Nu, făcu Mircea. De data asta, nu. Am să-ţi dezvălui acum

un mic secret al meu, pe care nu l-am spus încă nimănui. O fac fiindcă te socotesc prieten. De fapt, ești cel mai bun prieten al meu.

Radu se simți, fără să vrea, jenat, lucru care — între noi fie vorba — i se întîmpla destul de rar. Își mai turnă un pahar cu lapte, dar uită să bea din el.

— Caietul acesta, urmă Mircea, care găsise ce căuta și le arătă celorlalți un caiet gros, cu coperțile din carton negru — reprezintă o muncă îndelungată, căreia m-am dedat cu pasiune.

— Și ce conține caietul ? întrebă Radu.

— Descrieri ale unor animale curioase și rare, ale unor monștri, dacă vrei, din care unii seamănă, într-o oarecare măsură, cu „dihania" lui moș Maxim.

Radu fluieră prelung și se uită cam ciudat la colegul său.

— Dar, continuă acesta, aici, în caietul acesta, este vorba de animale care trăiesc sau, în orice caz, despre care există unele mărturii destul de serioase că ar exista. Materialul din caiet l-am adunat în cîțiva ani, transcriind din diferite tratate, ziare, reviste de specialitate, tot ce găseam privitor la tema aceasta. Am folosit, bineînțeles, numai publicațiile serioase și pe autorii a căror informare și bună-credință sînt în afară de orice îndoială.

Tînărul își pipăi cravata și se întoarse din nou către prietenul său :

— L-ai luat în zeflemea, după obiceiul tău, pe moș Maxim cînd ne-a vorbit despre „dihania" lui. Eu l-am ascultat cu atenție, în primul rînd fiindcă e mai vîrstnic și mai înțelept decît noi, iar in al doilea rînd fiindcă multe detalii din povestirea lui m-au frapat. Anume, bătrînul pescar ne-a descris așa-zisa „pasăre de piatră" întocmai așa cum ne descrisese profesorul Victor Murgu păsările din mezozoicul jurasic și cretacic. Ascultîndu-l pe bătrîn, parcă aveam în fața ochilor un Archaeopteryx sau un Hesperornis.

— Mda ! Asta cam așa e, făcu Radu gînditor. Drept să-ți spun și pe mine m-a izbit aceasta, dar nu i-am dat prea mare atenție.

— Moș Maxim, spuse Marusia, n-are de unde ști cum arăta o pasăre jurasică sau cretacică. După cîte știu eu, a învățat abia acum, la bătrînețe, să scrie și să citească și nu cred să fi răsfoit în viața lui altă carte decît abecedarul...

— Tocmai asta e ! izbucni Mircea. L-am întrebat dacă a citit vreo carte de geologie și nici nu știa ce e asta. Cum de este posibil ca un simplu pescar, care nici n-a auzit de geologie sau paleontologie, să dea o descriere atît de amănunțită a unei păsări mezozoice, să vorbească de ciocul ei cu dinți ca de șopîrlă, de coada lungă acoperită cu pene ?! Să fie o coincidență ? Adică imaginația lui moș Maxim, în cazul că e într-adevăr vorba numai de imaginație, să coincidă cu realitatea de acum peste o sută de milioane de ani ? E, desigur, posibil. Dar mie nu-mi vine a crede. Fiindcă, după cum mi-a spus cu două ceasuri în urmă prietenul Radu, eu îmi însușesc știința de la profesori străluciți ca Victor Murgu și Emil Pravăț și, prin urmare, nu pot crede în asemenea coincidențe.

Radu înghiți în sec. Marusia întrebă :

— Atunci crezi... crezi că pasărea aceea...

— Da, se repezi și Radu. Crezi că „pasărea de piatră", „dihania", cum îi spune moș Maxim, trăiește? Sau că a trăit nu cu peste o sută de *milioane de ani în urmă*, ci numai cu vreo cincizeci, atunci cînd a văzut-o bătrînul?

— De ce nu? șopti Mircea și-și pipăi cravata.

CAPITOLUL AL UNSPREZECELEA

unde se vorbește despre tot felul de animale ciudate, iar Marusia Martiniuc primește o însărcinare importantă

Cîteva minute domni tăcerea. Apoi Marusia spuse:

— În cazul acesta, nu se poate spune că v-ați irosit timpul astăzi.

— Nu, aprobă Mircea. Părerea mea este că am aflat, de la moș Maxim, unele lucruri foarte interesante și strîns legate de cercetările noastre.

— Vorbe, se tîngui Radu, simple vorbe. M-am săturat să tot stau la taifas, cu lapte de capră și să clădesc ipoteze. Trebuie să pornim odată la lucru, ce naiba! Cînd mă gîndesc că undeva pe-aici, aproape, zace calcarul cu impresiunea unei păsări necunoscute îmi vine să urlu, să urlu ca „dihania" lui moș Maxim. Vă dați seama că acel calcar valorează, pentru știință, greutatea lui în aur? Poate că azi după-masă, cînd am fost la Dealul Babiței, am călcat chiar pe pasărea noastră pietrificată și n-am știut! Poate că acele detalii, săpate în piatră, atît de interesante pentru paleontologie, erau numai la cîțiva centimetri de tălpile noastre, poate că ne despărțea numai un strat subțire de pămînt sau de mușchi!

— Poate, murmură Mircea. Poate. Sînt prea mulți „poate" în ceea ce am reușit să aflăm pînă acum.

— Dacă sînt numai cincizeci de ani, făcu Marusia gînditoare, de cînd un exemplar al așa-zisei *„păsări de piatră"* trăia încă, atunci poate că am putea descoperi cadavrul... sau scheletul...

— La asta nu m-am gîndit încă, făcu Mircea. Ai, desigur, dreptate. Cincizeci de ani sînt ca o clipă față de cele peste o sută de milioane de ani de cînd a dispărut pasărea mezozoică a lui Darvari. Dar oare a dispărut? Dacă trăiește încă? Dacă a lăsat urmași?

— Dacă... dacă..., îl îngînă Radu. Prea mulți „poate" și prea mulți „dacă".

— Intr-adevăr, îl aprobă Mircea deschizînd caietul cu scoarțe negre. Prea mulți „poate" și prea mulți „dacă" în ipotezele noastre. Am să vă citesc totuși cîteva pasaje din caietul meu și veți vedea că existența unei păsări mezozoice vii în Delta noastră, deși nu e probabilă, e totuși posibilă.

Răsfoi caietul și se opri la una dintre paginile acoperite cu scrisul lui mărunt și regulat:

„In august 1938, între coasta răsăriteană a Africii și Madagascar, a fost prins un pește curios, de tip **crossopterigian**. El a fost numit **Coelacanthus** sau **Latimeria cholumnae** și toți savanții care l-au studiat sînt de acord că reprezintă urmașul unui grup mare de vertebrate dispărute de foarte mult timp și care a făcut, în ceea ce privește respirația și locomoția, trecerea de la viața acvatică la cea terestră."

Mircea se uită întrebător la prietenii săi și, cum aceștia tăceau, întoarse o pagină și citi :

„Expediția științifică daneză de pe vasul «Galathea», din 1952, a descoperit în Oceanul Pacific, la o adîncime de 3.570 de metri, o specie de moluște care nu era cunoscută decît sub formă de fosilă în terenurile din regiunea Cambrai."

Din nou Mircea se uită la prietenii săi și găsi necesar să adauge :
— Această moluscă, scoasă din adîncuri, era vie.
Răsfoi mai departe caietul și citi :

„Legendarul șarpe de mare, acest monstru despre care se spunea că atacă navele periclitînd viața marinarilor, există în realitate. In 1848 el a fost văzut de echipajul vasului britanic «Daedalus», iar în 1898, de către ofițerii și matelotii de pe canoniera franceză «L'Avalanche», în golful Abong. In 1905 un șarpe de mare a fost observat de doi zoologi reputați, E.G.B. Meade-Waldo și Michael John Nicoll, care participau la o croazieră științifică pe bordul vasului «Walhalla». In sfîrșit, în 1947, pachebotul «Santa Clara» s-a ciocnit de un astfel de monstru marin uriaș.

In ultima vreme, șarpele de mare pare a se fi rărit în Atlantic, dar noi observații s-au făcut în Pacific, în apele recent deschise traficului. Aceste mari animale fug de marile căi de navigație, mai ales de cînd cu apariția motoarelor.

Numeroși naturaliști sînt de părere că este vorba de una dintre giganticele reptile care erau în plină dezvoltare în era secundară, un fel de plesiozaur sau poate un mosazaur."

— Din era secundară ? se miră Marusia. Atunci era contemporan cu pasărea noastră.

— Desigur, zîmbi Mircea. Nu știu în ce măsură se potrivește aici cuvîntul „contemporan", deoarece era secundară a durat zeci de milioane de ani ; dar la figurat îl putem folosi. Așadar, șarpele de mare, de existența căruia sînt convinși mulți oameni de știință cu reputație mondială, este contemporan cu pasărea noastră.

Mircea mai întoarse cîteva file și citi mai departe :

„In pădurile ecuatoriale mlăștinoase din bazinul fluviului Amazoane, trăiește fazanul arboricol **(Opisthocomus cristatus)**, numit de băștinași hoatin, sau fazanul puturos. Acest

din urmă nume i se dă din pricina puternicului său miros de mosc pe care-l răspîndeşte în jur. Are cam 60 de centimetri înălţime şi seamănă la înfăţişare cu o coţofană mai mare. Pe cap poartă un moţ de pene fine şi lungi, iar vocea lui este foarte stridentă.

Puii hoaţinului se remarcă prin vioiciunea lor, prin lunga fază de creştere, ca şi prin prezenţa unor gheare funcţionale pe primul şi pe cel de-al doilea deget al aripii. De cum ies din ou, puii de hoaţin îşi pot părăsi cuiburile, luînd-o razna printre crengile arborilor, de care se prind atît cu cleştele degetelor picioarelor, cît şi cu ciocul şi ghearele aripilor. Aceste gheare sînt foarte asemănătoare cu cele de **Archaeopteryx**. Dacă se întîmplă ca puiul să cadă din copac în mlaştina de sub cuib, el poate înota foarte bine şi poate chiar să se scufunde. După lunga fază a copilăriei hoaţinului, ghearele puiului dispar. Puii hoaţinului ne dau o idee asupra felului în care pasărea **Archaeopteryx**, din îndepărtatele timpuri ale jurasicului, se folosea de aripile sale, înzestrate cu gheare, pentru a se căţăra pe arbori".

— Cred că aceste exemple ajung, zise Radu. Din cele patru pe care le-ai citat, cred că numai trei sînt riguros verificate ştiinţific. Cît despre şarpele de mare, am îndoieli... De asemenea, nu mă pot stăpîni să remarc că trei dintre exemple se referă la animale acvatice. Din era mezozoică şi pînă astăzi, multe s-au modificat pe suprafaţa pămîntului. Apa oceanelor însă a rămas aceeaşi sau aproape aceeaşi. Are poate mai multe săruri, e poate mai caldă sau mai rece, dar în general nu s-a schimbat. De aceea, nu este întîmplător că tocmai unele specii de animale marine sînt aproape identice sau se aseamănă foarte mult cu cele care au populat în trecut planeta noastră. Pasărea lui Darvari — sau pasărea lui moş Maxim, nu ştiu cum să-i spun şi nici dacă e aceeaşi — n-a avut asemenea condiţii de-a lungul zecilor de milioane de ani.

— In ceea ce priveşte rezistenţa mai mare a animalelor acvatice sau, mai bine zis, evoluţia lor mai lentă, ai dreptate, dar numai în parte. Chiar şi unele specii de animale care trăiesc pe uscat au asemănări evidente cu cele dispărute demult. Iar in unele cazuri, mai rare, ce-i drept, avem de-a face cu specii care şi-au păstrat întocmai caracteristicile strămoşilor lor de acum o sută sau o sută cincizeci de milioane de ani.

Mircea îşi îndreptă arătătorul spre caietul pe care-l închisese şi-l pusese pe masă, în faţa lui:

— Aş putea să vă citesc numeroase pasaje despre peştele-lanţetă Amphioxus, care n-are nici cap şi nici coadă; despre Lepidosiren, un peşte din mlaştinile Amazoanelor şi care respiră, după necesitate, prin bronhii sau prin plămîni, făcînd deci trecerea între animalele de apă şi cele de uscat; despre numeroase specii din fauna ciudată a Australiei şi a Noii Zeelande, tipuri cu înfăţişarea aproape ne-

schimbată a strămoşilor lor, adevărate „fosile trăitoare"; despre ornitorinc, un mamifer cu ciocul de rață, care depune ouă şi le clocește; despre cangur şi marsupiale, care-şi cresc puii, veniți pe lume într-un stadiu aproape larvar, într-o pungă ataşată de organism; despre pasărea Kiwi, care n-are aripi de loc şi depune ouă care cîntăresc cit un sfert din greutatea femelei; despre...

— Destul! îl întrerupse Radu. Exemplele nu lipsesc. Ele nu fac altceva decît să confirme justețea teoriei selecției şi evoluției lumii animale. Înfățişarea şi obiceiurile acestor specii sînt o consecință a dezvoltării legate de condițiile locului lor de existență.

— Întocmai. Ceea ce vreau eu să demonstrez e faptul că unele dintre aceste animale nu sînt numai urmaşi ai faunei trecutului, ci şi rămăşițe. Acest lucru a fost din nou arătat, cu deosebită claritate, la Congresul internațional de zoologie de la Londra, din 1958, unde o serie de savanți, ca sovieticii L. Zenkevici şi A. V. Ivanov, ca francezul L. Fage şi algerianul F. Bernard, au arătat că în domeniile de cercetare recente, cum sînt fauna abisală şi ultraabisală, fauna din nisipuri şi cea din apele freatice *, s-au descoperit sute de specii refugiate, care prezintă cele mai curioase adaptări. La acest congres s-au prezentat specii care au dat posibilitatea stabilirii filogeniei ** unor grupe de animale, au dus la revizuirea unor clasificări şi au pus de acord cercetările paleontologice cu cele zoologice.

— Delta noastră n-are nici faună abisală, şi nici suprafețe mari de nisip. Iar Dunărea nu este o apă freatică. Pasărea lui Darvari există, dar imprimată în piatră. Cît despre aceea a lui moş Maxim, dă-mi voie să-i pun la îndoială existența, aşa cum pun la îndoială tot ce ne-a povestit bătrînul. Nu pot decît să repet pentru a nu ştiu cita oară: moş Maxim este un bătrîn foarte simpatic, dotat cu o imaginație prodigioasă şi un narator talentat, dar eu nu cred nici un cuvînt din ce ne-a povestit.

Mircea dădu din umeri şi zise:

— Atunci, dă-mi voie să repet şi eu ceea ce spuneam cu un ceas în urmă: existența, în Delta noastră, a unei păsări vii care a păstrat numeroase caractere ale strămoşilor ei mezozoici este foarte puțin probabilă. Foarte puțin probabilă, dar nu imposibilă.

Marusia privea cind la unul, cînd la celălalt, şi în ochii ei trecea un licăr în care se desluşea admirația pentru faptul că cei doi studenți cunoşteau atîtea lucruri, noi pentru ea, despre viețuitoarele de astăzi şi din trecut ale pămîntului. Şi era, în ochii aceştia de peruzele, şi o urmă de invidie; pentru că fata, care iubea atît de mult minunata viață a Deltei, unde se născuse şi unde crescuse, ar fi vrut să studieze şi ea tainele viețuitoarelor ei, să afle, după cum îi spusese lui Radu Balaban la prima lor întilnire, cum de vede uliul prada de la mii de metri, după ce se orientează păsările migratoare,

* Pinze de apă subterană din care se alimentează izvoarele şi fîntînile (n. r.).

** Procesul evoluției formelor organice ori a unui grup de animale sau de plante, de cind există viață pe pămînt (n. r.).

cum își clădește castorul fortăreața lui subterană și de ce urcă morunul pe Dunăre ca să-și lase icrele...

— Ce multe lucruri știți ! spuse admirativă.

Cei doi studenți izbucniră în rîs.

— Nu știm nici un sfert din cîte știi tu despre fauna Deltei, o consolă Mircea.

Iar Radu adăugă :

— La toamnă ai să te înscrii la noi la facultate. Intr-un an sau doi ai să știi mai mult decît toți colegii tăi la un loc. Fiindcă tu cunoști, practic, o mie de lucruri despre înfățișarea și obiceiurile animalelor din Deltă, pe care ei le vor studia mai mult teoretic.

Fata privi pe fereastră, visătoare.

— Și acum, continuă Radu, cred că e timpul să întocmim planul zilei de miine.

— Care va fi primul obiectiv ? întrebă Mircea. Ghiolul Deli Osman sau Dealul Babiței ?

— Primul obiectiv, zise Radu rar și apăsat, va fi să ne procurăm cele trebuincioase pentru a sta cîteva zile în regiunea ghiolului. Mai mult de jumătate din ziua de astăzi s-a scurs cu drumul. Nu ne putem permite să pierdem atita vreme.

— Foarte adevărat, aprobă Mircea. M-am gîndit și eu la asta. In cursul vizitei noastre de azi mi-am permis chiar să întocmesc o mică listă, pe care sînt sigur că tu și, mai ales, Marusia o veți completa.

Scoase carnetul, cel pe care făcuse diferite notițe în bîrlogul lui Osman și în timp ce cercetaseră movila calcaroasă pe care locuitorii din Carachioi o numeau Dealul Babiței. Apoi începu să înșire :

— In primul rînd, două pături, un tîrnăcop, o lopată și o rangă. Apoi, două farfurii, cîteva vase de bucătărie de alegerea cărora propun să se ocupe Marusia, conserve, un bidon cu apă și o mașină cu spirt. In sfîrșit, valiza mea, de care refuz categoric să mă despart, deși știu că prietenul meu Radu va insista s-o las la Carachioi.

— Am amendamente și completări, sări acel prieten despre care era vorba.

— Asupra valizei, începu Mircea, nu admit nici o...

— Nu de valiză e vorba. Propun ca inventarul înșirat mai sus să fie completat cu o undiță. O undiță pe care o va mînui subsemnatul și care va băga spaima în ciortanii aflați pe o rază mare în jurul așezării noastre de robinsoni.

— Se aprobă, zise Mircea și aruncă o privire cam sceptică prietenului său.

— In legătură cu undița, continuă acesta, propun să nu mai luăm conserve cu noi. In felul acesta vom ușura lotca.

— Am înțeles, făcu celălalt. O să murim de foame.

— De foame, spuse Radu jignit în onoarea lui de pescar, ai să mori numai dacă vei refuza să mănînci crapul pe care-l voi prepara după rețeta cunoscută sub denumirea „la proțap“. Și chiar în

cazul acesta, iți rămîne enciclopedia ta, pe care și așa o devorezi *toată ziua, precum și apetisantele animale din caietul tău cu scoarțe* negre.

Mircea mai vru să adauge ceva, dar Marusia îi făcu un semn discret. Studentul se gîndi o clipă, apoi își pipăi cravata în semn că a înțeles: lotca e mare și cîteva cutii de conserve se pot lesne ascunde...

— Bine, zise tărăgănat, vom lua o undiță, iar conservele le lăsăm în sat.

Cititorul să ne ierte că am insistat atîta asupra acelei părți a conversației dintre cei trei „asociați", care se referea la completarea inventarului expediției cu o undiță. Dar, din desfășurarea ulterioară a întîmplărilor de la ghiolul Deli Osman, se va vedea că undița aceasta a jucat un rol de seamă.

Fiindcă dacă n-ar fi fost undița și dacă Radu n-ar fi prins totuși — după multe eforturi și ore întregi de zadarnică așteptare — un pește, ce-i drept de dimensiuni modeste, în sfîrșit, dacă n-ar fi insistat să-l prepare „la proțap", după cum învățase de la experimentatul povestitor și pescar moș Maxim, atunci cei doi tineri n-ar fi ajuns niciodată să... Dar aceasta este o altă întîmplare care s-a produs mai tîrziu, în a doua zi a expediției de la ghiolul Deli Osman. Curînd vom ajunge și aici.

Pînă atunci, să ne întoarcem la consfătuirea celor trei tineri, consfătuire ce are drept scop, după cum am văzut, întocmirea unui plan pentru expediția ce urmau s-o întreprindă în regiunea ghiolului și a Dealului Babiței.

— Acest inventar, zise Radu, precum și lotca, trebuie să le procure prietena și asociata noastră Marusia.

— Foarte adevărat, întări Mircea. În calitatea ei de cetățeană locuitoare a Carachioiului, e singura în măsură s-o facă.

Fata luă lista din mîna studentului și o studie o vreme. Apoi remarcă:

— Nu e o problemă prea grea. Dar cum o să facem cu lotca? Sîntem în plin sezon de pescuit și o să fie greu să obținem o luntre pentru cîteva zile.

Radu puse mîna pe umărul Marusiei:

— Scumpă asociată, spuse pe un ton solemn. Aceasta este misiunea de onoare pe care ți-o încredințăm. De felul în care te vei achita de ea depinde o descoperire epocală în domeniul științei. Procură-ne o lotcă și vei binemerita de la paleontologie.

Izbucniră toți trei în rîs. Apoi redeveniră serioși și se gîndiră o vreme.

— Eu, zise Mircea pipăindu-și cravata, nu cred că toate lotcile din Carachioi pleacă în zori spre harmane. Dacă s-ar fi întîmplat asta, n-am fi găsit azi dimineață pe moș Maxim să ne ducă.

— Moș Maxim, zise Marusia, e bătrîn și nu mai pescuiește decît pentru plăcerea lui. Are pensie acum.

— Cu lotca lui, cine pescuiește?

Fata șovăi. Apoi spuse gînditoare:

— Nimeni. N-are copii.

— Dacă ne-am adresa tot lui...

— Inutil. Ar insista să meargă cu voi și...

— Și ne-ar ucide cu poveștile sale, făcu Radu apucîndu-se cu miinile de cap.

— Nu e numai asta, zise Marusia. Dar cred că ar refuza să rămînă noaptea la ghiolul Deli Osman.

— Dihania? întrebă Radu batjocoritor.

— Poate și asta. Dar, în orice caz, nu putem cere unui bătrin de aproape șaptezeci de ani să petreacă noaptea în sălbăticia aceea.

— În același timp, interveni Mircea, nici nu putem rămîne fără lotcă acolo. Va trebui să facem nenumărate drumuri între insulă și Dealul Babiței.

— Da, zise fata gînditoare.

Din nou tăcură o vreme. Pe urmă, Radu spuse cu glas mieros:

— Lui moș Maxim i-a dispărut într-o noapte lotca.

— Cînd? întrebă Marusia mirată. Nu-mi amintesc să fi auzit una ca asta.

— Nici nu erai născută, zise Mircea pipăindu-și cravata și privind încurcat într-o parte. Asta s-a întîmplat în noaptea de 28 spre 29 august 1916. Amănuntul acesta am uitat să-l menționez cînd ți-am povestit de vizita atît de misterioasă a lui Darvari din noaptea declarării războiului.

— Misterioasă și... ipotetică, adăugă Radu.

— Ipotetică sau nu, făcu Mircea cu încăpățînare, lotca a dispărut.

Tăcură iarăși, pînă ce Mircea nu se mai putu stăpîni și zise:

— Darvari, în noaptea aceea, a luat lotca pentru a se duce la ghiolul Deli Osman.

Iar Radu adăugă:

— Precedentul a fost deci creat.

Marusia înțelese. In seara aceea, după ce procură obiectele înscrise pe lista lui Mircea — la *care adăugă un felinar de vînt și un* cozonac din ouă de lișiță —, fata cu ochii de peruzele își îndeplini misiunea încredințată...

A doua zi de dimineață, moș Maxim se sculă din somn și vru s-o pornească pe sahale, către un prieten de-al său ce locuia la un zăvod apropiat și cu care avea sămînță de vorbă. Dar lotca, ia-o de unde nu-i. In schimb, de parul priponului era agățat un bilet care începea cu cuvintele „Mult stimate tovarășe Maxim" și se termina cu semnăturile: Radu Balaban și Mircea Vornicu.

Bătrînului, care învățase abia de curînd să scrie și să citească, îi trebui o jumătate de ceas ca să descifreze biletul. Îi plăcu foarte *mult mai ales începutul. „Sînt dați naibii tinerii ăștia"* — vorbi către sine însuși.

Dar, sub mustața îngălbenită de tutun, se ghicea un zîmbet abia mijit.

Neavind ce face, moş Maxim porni către centrul satului, cu speranţa că va înlocui pe prietenul din zăvodul apropiat cu vreun alt ascultător al povestirilor sale. „Auzi" — spunea tot timpul. „Mult stimate tovarăşe Maxim! Sînt daţi naibii..."

Marusia, care pîndea din depărtare mersul mîndru al bătrînului pescar, răsuflă uşurată...

CAPITOLUL AL DOISPREZECELEA

unde vedem că Radu Balaban reuşeşte totuşi să prindă un peşte, iar Mircea Vornicu face şi el o interesantă descoperire

Cei doi prieteni ajunseră la ghiolul Deli Osman abia la prînz. Vîsliseră cu rîndul, dar n-aveau obişnuinţa îndelungată şi nici ritmul lui moş Maxim.

Radu era furios:

— Valiza ta cîntăreşte mai mult ca toate celelalte obiecte la un loc.

— Ieri, moş Maxim nici n-a băgat de seamă că în lotcă se afla ceva...

Mircea era mult mai calm, dar şi pe el îl usturau palmele din *cauza vîslitului şi cînd ajunseră, în sfîrşit, la insula de pe ghiol,* era aproape la capătul puterilor.

Văzînd acea întindere aridă de uscat, cu ridicătura ei ca o cocoaşă, Radu uită de supărare şi scoase un chiot de bucurie.

— Iată-ţi insula! Putem începe jocul nostru de-a robinsonii!

Cînd acostară, se purtă întocmai cum se purtase şi în cursul zilei trecute: se trînti pe mal şi strigă:

— Mi-e foame! Apoi adăugă. Sînt prea obosit să merg la pescuit.

— Ai şters conservele din inventar, zise Mircea sec.

— Astăzi ne vom mulţumi cu deliciosul cozonac din ouă de lişiţă, pe care Marusia a avut grijă să-l adauge la inventarul de care vorbeai.

Mîncară deci jumătate din cozonac şi — după o oră de odihnă — transportară „inventarul" în bîrlogul lui Deli Osman. Aşternură păturile pe culcuşurile cu iarbă de mare, atîrnară felinarul de un cui ruginit, deşi acesta din urmă nu prea inspira încredere, şi adăpostiră vasele şi tacîmurile cît putură de bine, sub un fel de poliţă săpată în lutul galben al pereţilor acoperiţi cu rogojini putrede.

După ce terminară, Radu privi încăperea şi spuse, cu o veselie cam silită:

— Nu prea seamănă cu cabina de lux a unui yaht în croazieră de plăcere. Dar dacă găsim calcarul cu pasărea noastră, vizuina asta *îmi va părea cel mai fastuos palat.*

După ce mai zăboviră cîteva minute privindu-şi locuinţa în care urmau să stea mai multe zile, luară tîrnăcopul, lopata şi ranga, trecînd apoi cu lotca pe malul unde se afla Dealul Babiţei.

Ajunşi la movilă, lăsară uneltele jos şi se invîrtiră vreun ceas prin împrejurimi, căutînd... nici ei nu prea ştiau ce. Li se părea însă absurd să înceapă săpături într-un loc oarecare, cînd în fața lor se intindea un teren de sute de hectare, de aceeaşi formație geologică, unde fiecare petic de pămînt ar fi putut ascunde prețioasa descoperire a lui Şerban Darvari.

Intr-un tîrziu, Mircea apucă tîrnăcopul :

— Cred că o să începem cu movila propriu-zisă. Versantul răsăritean mi se pare mai abrupt.

Şi înfipse unealta cu sete.

Radu dădu din umeri. Se vedea, din atitudinea lui, că nu e prea convins de faptul că se aflau pe drumul cel bun. Dar, în definitiv, de ce n-ar fi versantul răsăritean ?...

Lucrară vreo două ceasuri, pînă dădură de o placă netedă, calcaroasă. O curățară de muşchi şi de pămînt, mînuind lopata cu deosebită grijă, pentru a nu zgîria piatra. Pînă la urmă, o dezgropară toată, ba chiar o clintiră din loc cu ranga, treabă care îi costă eforturi serioase. „Descoperirea" se dovedi însă a fi o piatră ca toate pietrele, un calcar care prezenta, ce-i drept, unele cochilii de cefalopode, dar nici urmă de pasăre...

— Bună cel mult pentru o temelie de dispensar, decretă Radu şi aruncă ranga, ştergîndu-se de sudoare.

Apoi apucă o piatră şi o azvîrli după o pasăre cenuşie, cu coada dreptunghiulară şi ochii încercuiți cu roşu, care de cîtva timp se aşezase pe vîrful movilei şi se holba, batjocoritor parcă, la ei.

— E caraghios să te gîndeşti că vom găsi impresiunea-lito a lui Darvari după două ore de lucru, îl consolă Mircea. Prima virtute care se cere unui cercetător ştiințific e răbdarea...

— Mi-e foame, zise Radu şi se uită dintr-o parte la colegul său.

— Mda ! făcu acesta. Cozonacul e foarte bun, dar nu satură.

Işi pipăi cravata şi adăugă :

— Chiar cînd e făcut de frumoasa Marusia Martiniuc.

— Mă duc să pescuiesc, urmă Radu. In timp ce eu voi trudi pentru asigurarea cinei noastre, tu poți continua nobila îndeletnicire care ne-a adus pe aceste meleaguri. Asta se cheamă diviziunea muncii.

— Mda ! făcu iar Mircea. Diviziunea muncii...

— Peste două ceasuri vin să te iau de pe mal. Iți voi pregăti o cină cum n-ai mai mîncat vreodată.

— Mda ! răspunse celălalt monosilabic şi sceptic.

— Păziți-vă, ciortani ! urlă Radu şi dispăru în pas alergător in direcția lacului.

Prietenul vajnicului pescar oftă, apucă tîrnăcopul, şi porni spre versantul apusean al movilei. După două ceasuri, cînd soarele se apropiase de orizont înroşind marginile alburii ale norilor şi anunțînd apropierea apusului, Mircea se îndreptă spre ghiol. Trebui să aştepte aproape încă un ceas pînă apăru Radu.

— Ai prins ceva ? îi strigă Mircea de departe.

Radu era foarte vesel :

— Ciortanii au prins de veste că mă aflu prin cartier şi s-au ascuns cu toții. Miine însă, le arăt eu lor !

Lotca era, intr-adevăr, goală. Numai prin colţuri strălucea cîte un solz, detaşindu-se din negreala catranului, iar deasupra plutea un vag miros de peşte. Dar acestea erau semne ale activităţii adevăratului proprietar al lotcii, nu a acelora care o „împrumutaseră". Mircea nu mai spuse nimic şi vîsliră spre insulă.

— În definitiv, făcu Radu, cozonacul din ouă de lişiţă e foarte hrănitor.

Începuse să se întunece. Aprinseră felinarul şi mîncară aşezaţi pe pietrele de la intrarea în vizuină.

— Dacă am avea şi lapte de capră..., zise Radu privind visător cerul întunecat pe care apăruse luceafărul de seară.

Mai mestecă o vreme, înghiţi dumicatul şi adăugă, privind către aceeaşi stea cu reflexe roşiatice :

— Ştii... conservele acelea... poate că ar fi trebuit totuşi să...

Mircea oftă, apoi se sculă şi se duse la lotcă, de unde se întoarse cu o cutie de conserve.

— Marinată de nisetru, citi Radu pe banda colorată ce înconjura cutia şi se grăbi să scoată briceagul...

O jumătate de oră mai tîrziu erau întinşi pe culcuşurile din iarbă de mare.

— Ştii la ce mă gîndesc ? întrebă Mircea. La faptul că pe locul unde ne odihnim acum au dormit, în ultima sută de ani, trei oameni care joacă un rol destul de însemnat în toată afacerea asta cu „pasărea de piatră".

Radu mormăi ceva neînţeles.

— Da, continuă Mircea, mai întîi haiducul acela turc, care a şi construit bordeiul, pe urmă Şerban Darvari şi, în sfîrşit, baba Paraschiva.

— Cu noi doi fac cinci, mormăi Radu pe jumătate adormit.

Mircea tăcu cîtva timp, pe urmă zise, pe neaşteptate :

— Dacă pasărea cea monstruoasă a lui moş Maxim ar apărea acum...

— Vax ! şopti celălalt şi adormi imediat.

A doua zi, cei doi prieteni se sculară devreme şi lucrară cîteva ceasuri bune pînă la prînz. Săpară întîi pe versantul apusean, acolo unde Mircea începuse încă din după-amiaza zilei precedente, apoi ocoliră înspre nord-vest, în dreptul părţii unde răspundea japşa în ghiol, pe urmă se ridicară chiar în vîrful movilei, unde îi prinse soarele fierbinte de amiază.

— Nu mai merge aşa, zise într-un tîrziu Radu. Facem treabă fără cap. Am acoperit cu pămîntul scos suprafeţele încă nesăpate.

— Şi ce propui ? făcu Mircea iritat. Să instalăm o bandă transportoare ? Te crezi pe un mare şantier mecanizat ? La toate astea ar fi trebuit să ne aşteptăm încă de cînd am plecat din Bucureşti.

Ştergîndu-se de sudoare, Radu îşi trase bascul pe ochi şi privi în depărtare, rezemat de tîrnăcop.

— De unde ştim, zise, că „pasărea de piatră" a lui Darvari se află aici, pe lîngă Dealul Babiţei ? Oare cîteva cochilii de amoniţi pot constitui un indiciu ?

— Un indiciu, da. Dar în nici un caz o certitudine. Fapt e că n-avem altă alegere.

Radu lăsă tîrnăcopul să cadă și, privind spre soarele care îi săgeta nemilos cu razele sale fierbinți, zise:

— Mă duc să prind ciortanii pentru dejun.

Spunea asta cu atita naturalețe ca și cînd ar fi vorba de o sarcină ce-i revine de drept; o spunea de parcă pînă acum prinsese de nenumărate ori diferite cantități de pește ce servise la prepararea fiecărei mese.

Auzindu-l, Mircea se posomorî. Nu spuse nimic, dar pe fața lui se citea mîhnirea. Radu îi puse mîna pe umăr și, uitîndu-se drept în ochii lui, zise:

— Nu fi supărat. Trebuie să mă înțelegi. Prinsul peștelui nu mai e pentru mine o chestiune de alimentație, ci una de onoare. Dacă *nici de data aceasta nu prind nimic, îți promit că, de azi înainte, mă* voi mulțumi să pescuiesc cîte o cutie cu marinată de nisetru din lotca noastră.

Pînă să-i răspundă Mircea ceva, dispăruse printre buruienile și bolovanii cu care era presărat drumul ce ducea spre ghiol.

Un ceas mai tîrziu, Mircea, care venise să aștepte pe malul ghiolului, zări lotca apărînd pe după un cot al japșei și pe prietenul său vîslind foarte grăbit. Cînd își văzu prietenul așteptînd pe mal, vajnicul pescar scoase cîteva chiote și începu să agite o lopată.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebă Mircea. Te-ai întîlnit cu „pasărea de piatră"?

— Am prins un pește! urlă Radu. Am prins o frumusețe de pește!

Și, într-adevăr, cînd ajunse la mal, Mircea văzu că prietenul său nu mințea; numai că expresia „frumusețe de pește" nu era tocmai nimerită și destul de exagerată pentru ciortanul de-o palmă pe care Radu îl ținea triumfător de coadă și care-și holba un ochi rece, lăptos către cel care-l prinsese.

Cu toate acestea, Mircea lăudă foarte mult talentul de pescar al prietenului său. Spera că, în felul acesta, Radu va socoti lichidată „chestiunea de onoare", mulțumindu-se cu peștele din conserve și părăsind undița în favoarea altor unelte, cum ar fi tîrnăcopul și lopata.

De altfel, în timp ce stătea pe malul ghiolului așteptîndu-și colegul pescar, Mircea luase hotărîrea ca în noaptea aceea să fure cîrligul undiței și să-l arunce într-un loc unde ghiolul e mai adînc...

Din clipa cînd Radu prinsese „frumusețea de pește", norocul păru să surîdă celor doi prieteni. Soarele, pînă atunci torid, păru să-și domolească fierbințeala razelor, sub acțiunea unui vînt ușor și proaspăt, care adia dinspre mare, de unde apărură și cîțiva nori albăstrui.

Cum ajunseră pe insulă, Radu începu să desfășoare o activitate febrilă. Cu briceagul curăță peștele de solzi, așa cum văzuse la moș Maxim. Nu se gîndi nici o clipă că bătrînul prinsese doi crapi mari

și că ciortanul este, de obicei, supus altui tratament. Apoi luă o trestie, înfipse peștele în ea și se apucă să adune papură uscată pentru foc.

Incercă întîi să sape o groapă, în fața colibei, unde să ferească focul de vîntul care se întețise. Dar pămîntul era uscat și pietros, iar tîrnăcopul și celelalte unelte rămăseseră la Dealul Babiței. Atunci căută două pietre mari. Cu mare greutate găsi doar una care să fie potrivită acestui scop.

Mormăind și bolborosind într-una, intră în colibă, și cu briceagul începu să desprindă unul dintre bolovanii înfipți, în chip de pardoseală, în pămîntul de pe jos. Nu reuși. Trecu mai departe și încercă alt bolovan, cu același rezultat. In sfîrșit, găsi unul care părea prins mai slab și începu să-l desprindă, săpînd în jurul lui cu briceagul.

— Deteriorezi parchetul, remarcă Mircea, care de o jumătate de ceas supraveghea activitatea prietenului său, rezemat de intrarea în vizuină și cu gîndul la delicioasa marinată de nisetru aflătoare în cutiile din lotcă.

— Bolovanul are un semn ! îi strigă Radu peste umăr, arătîndu-i o săgeată care apăruse de sub murdăria care acoperea piatra.

In sfîrșit, reuși să desprindă bolovanul, care se dovedi a fi mai mare decît arăta la început, dar nu prea greu, și-l transportă pînă la locul din fața vizuinei, pe care-l alesese pentru prepararea peștelui „la proțap". Intr-o clipă focul fu aprins, și tînărul, tușind și lăcrimînd — din cauza fumului abundent produs de papură și răspîndit de vînt —, dar totuși fericit, începu să răsucească trestia în toate părțile.

— Ai să-ți lingi buzele, bătrîne, strigă către Mircea, care rămăsese in colibă privind cu tristețe gaura întunecată care se căscase, în podea, pe locul unde Radu scosese bolovanul.

Drept orice răspuns, Radu auzi un strigăt de uimire, urmat de o chemare precipitată. Se repezi în vizuină și-și găsi prietenul îngenuncheat în fața găurii făcute prin scoaterea bolovanului. In mînă ținea un obiect pe care Radu îl apucă imediat și începu să-l examineze :

— Un pistol ! strigă. Un pistol foarte vechi.

Incercă să șteargă rugina de pe prăselele lungi ale armei și reuși să distingă, in dreptul cocoșului, niște litere turcești, încrustate în metalul înnegrit.

— E pistolul lui Deli Osman !

— Da. Iar acesta este hangerul lui, zise Mircea, care între timp mai scosese din ascunzătoare un pumnal lung, cu lama îndoită ca o seceră și prăsele de fildeș galben.

Radu apucă și pumnalul, examinîndu-l cu atenție. Apoi șterse lama de pantaloni.

— N-a ruginit, zise. Parcă n-ar sta de un veac în ascunzătoare.

Mircea se înfioră :

— Din cîte mi-ai povestit, lama asta a fost adesea plină de sîngele poteraşilor trimişi de sultan şi al negustorilor din Babadag şi Hamangia.

Tăcură cîtva timp. Apoi Radu spuse vesel:

— Chiar dacă nu găsim „pasărea de piatră", ceva am izbutit totuşi să descoperim în expediţia noastră. Acum înţeleg ce semnificaţie avea săgeata de pe bolovan.

Celălalt nu răspunse, ocupat să aprindă felinarul. Lipsa unei ferestre făcea ca în vizuina lui Deli Osman să fie semiîntuneric chiar ziua în amiaza mare.

Radu remarcă faptul că prietenul său reuşi să aprindă felinarul destul de repede, deşi degetele îi cam tremurau.

— Pentru ce îţi trebuie lumină? îl întrebă.

— Ai să vezi numaidecît, răspunse Mircea şi introduse, cu atenţie, felinarul în ascunzătoarea din podea, unde găsiseră armele haiducului.

După ce cercetă cu atenţie ascunzătoarea, învîrtind felinarul de-a lungul pereţilor ei, îl scoase şi se întinse pe burtă, vîrînd mîna, pînă la umăr, înăuntru.

Scoase un obiect care, la prima privire, semăna cu o pernă zdrenţuită. Desfăcu postavul de deasupra, care se dovedi a fi un brîu găurit şi putred. În faţa celor doi tineri apăru un caiet cu coperţile îndoite, jilav, îngălbenit de vreme şi cu multe file rupte şi roase pe jumătate. Mircea îl deschise şi citi cu voce tare însemnarea de pe prima pagină:

„A se remite acest caiet domnului profesor George Antim, la Muzeul de zoologie din Bucureşti.

Şerban Darvari, 30 august 1916".

Cei doi tineri se priviră muţi de uimire.

CAPITOLUL AL TREISPREZECELEA

unde se vorbeşte despre Dontopteryx darvari şi despre o seamă de întîmplări ciudate petrecute între 28 şi 30 august 1916

Radu reuşi cel dintîi să-şi descleşteze gura:

— Ce caută însemnările lui Şerban Darvari în ascunzătoarea lui Deli Osman?

Mircea dădu din umeri. Mai citi o dată textul primei pagini.

— E datat, spuse, 30 august 1916. Cu alte cuvinte, Şerban Darvari n-a pierit în naufragiul lui „Northern Star".

— Nu. Cînd ne vom întoarce la Carachioi am să-i cer scuze lui moş Maxim. Acum sînt pe deplin convins că Darvari l-a vizitat în seara declarării războiului, la 28 august 1916.

— George Antim, făcu Mircea gînditor, a murit de mulți ani. Cred că nu comitem nici o indiscreție dacă citim însemnările care-i sînt adresate. Poate că... vreau să spun că...

— Da, zise Radu, știu ce vrei să spui. Poate că aflăm unde se află calcarul litografic, „pasărea de piatră".

Mircea nu mai spuse nimic și întoarse prima filă a caietului. Hîrtia, jilavă, se rupea între degete. Unele foi erau lipite între ele, altele erau șterse aproape complet. Tînărul apropie felinarul și începu să citească:

„Mă adresez dumitale, domnule Antim, din două motive: mai întîi, fiindcă ești naturalist și poate vei reuși să dai o explicație întîmplărilor ciudate prin care am trecut în ultimele ore și să descifrezi enigma care înconjoară «pasărea de piatră», și în al doilea rînd, fiindcă mă simt dator față de dumneata pentru faptul că, mînat de dorința de cîștig, am refuzat să destăinuiesc locul unde se află impresiunea-lito a păsării mezozoice pe care am descoperit-o.

Sînt foarte greu rănit și cred că nu mai am mult de trăit. Nu știu nici dacă voi mai apuca dimineața de mîine. Menționez aceasta fiindcă ceea ce voi arăta mai departe îți va părea poate prea fantastic ca să fie real. Vreau să fii convins că totul e adevărat. Am mințit de multe ori în viață și am făcut și fapte mai urîte. Dar acum, totul se schimbă. Un om care nu mai are decît cîteva ore de trăit nu..."

Mircea apropie felinarul și se aplecă mai mult asupra caietului.

— Mai departe nu se poate descifra, zise cu regret. Scrisul s-a șters.

— Vezi filele următoare! îl îndemnă Radu, care ascultase ținîndu-și răsuflarea.

Cu infinite precauții, Mircea întoarse încă o foaie. Apoi citi:

„...m-am înțeles, așadar, cu căpitanul Nathaniel King de pe «Northern Star» să ne întîlnim în dimineața zilei de 29 august, într-un punct izolat de pe plaja de la sud de Sfîntu Gheorghe. Vasul urma să acosteze în larg, iar căpitanul King să-mi trimită la mal o șalupă cu șase marinari, care urmau să transporte calcarul pe «Northern Star». In felul acesta, domnii de la «British Museum» ar fi fost mulțumiți și aș fi încasat banii imediat.

Transportul nu prezenta dificultăți prea mari. De pe malul mării și pînă la marginea răsăriteană a grindului Dealul Babiței, unde se află calcarul, nu sînt decît două ceasuri de drum. Piatra măsoară cam patru metri în lungime, e destul de subțire și nu cred să aibă mai mult de trei sute de kilograme. Iar căpitanul King avea marinari voinici..."

Tînărul se opri din nou.

— Nu se mai vede, spuse dezamăgit.

— Nu mai pierde vremea ! îl zori Radu. Treci la altă filă !

Mircea încercă să întoarcă foaia, dar aceasta se lipise de cea următoare. Vru să le despartă şi reuşi numai să le rupă la un colţ. Atunci renunţă şi sări la fila a patra :

„...faptul că am găsit comoara haiducului a însemnat pierzania mea. Erau aici, în afară de un pistol, un hanger şi un brîu turcesc, cîteva pungi cu icosari şi mahmudele de aur, două salbe, mai mulţi cercei cu perle, precum şi cîteva inele, brăţări şi alte podoabe. Mi-am făcut socoteala că valorau cam tot pe atîta cît urma să iau pentru calcarul cu impresiunea păsării jurasice Iată-mă deci de două ori bogat !

M-am hotărît ca, atunci cînd marinarii căpitanului King vor veni să ridice calcarul, să mă reped pînă la insulă, să iau galbenii şi podoabele din ascunzătoarea lor, aducîndu-i cu mine pe «Northern Star».

La început, toate s-au petrecut aşa cum..."

— Sînt cîteva rînduri şterse, spuse Mircea.

— Treci mai departe, îl îndemnă celălalt. Totul e să aflăm esenţialul.

„...dar n-am găsit la locul de intîlnire nici urmă de şalupă. Rătăcind pe plajă, am intîlnit trei marinari de pe «Northern Star», între care şeful de echipaj Sam Butler. Astfel am aflat că vasul s-a ciocnit de o mină în largul coastei, că în naufragiu a pierit aproape întreg echipajul, inclusiv căpitanul Nathaniel King, şi că sînt singurii supravieţuitori.

Le-am propus să vină cu mine să luăm calcarul. Voiam să-l transport pînă la Sfîntu Gheorghe şi să caut acolo un vas cu care să plec mai departe. Dar Sam Butler mi-a rîs în nas.

Atunci i-am povestit despre comoara lui Deli Osman, i-am promis jumătate din podoabele aflate acolo, plata urmînd să se facă la sosirea noastră în Anglia. A acceptat. Am plecat imediat spre..."

— *Mai departe, îl zori Radu pe prietenul său.*

— Pe fila următoare nu se pot distinge decît cuvinte izolate. Mi se par fără nici o noimă. Poate înţelegi tu ceva.

Şi Mircea citi :

„...la amiază... calcarul... Sam But... banii haiducului... ameninţarea... m-a atacat...".

— Lasă asta ! făcu Radu nerăbdător. Cu şaradele de pe fila aceasta o să avem tot timpul să ne ocupăm. Acum citeşte mai departe.

Mircea se conformă :

„...durere fulgerătoare la umăr. Inainte de a-mi pierde cunoştinţa, mai avui vreme să văd cum Sam Butler şi ceilalţi doi se urcă în lotca pe care o luasem de la Carachioi şi încep

să vislească spre japşă. Numai unul dintre ei vislea, iar ceilalţi numărau galbenii lui Osman, pe care mi-i furaseră, tîlharii.

Cînd m-am trezit era aproape seara. Rana mă durea. Era adîncă. Mi-am rupt cămaşa şi m-am bandajat cum am putut. Am pierdut mult sînge şi sînt slăbit.

Din comoara haiducului Osman au rămas numai pistolul ruginit, brîul şi hangerul cu care Sam Butler, acest tîlhar, mă rănise în piept.

Sînt singur, la depărtare de cîteva ceasuri de orice aşezare omenească, fără lotcă, fără hrană. Abia am reuşit să mă tîrăsc pînă la mal, ca să ud fîşiile de cămaşă cu care mi-am bandajat rana. Apa ghiolului e murdară, plină de mîl şi de microbi. Rana se va infecta : dar acum, asta nu mai are importanţă..."

— Mai departe, îl zori Radu pe Mircea, care se oprise din nou. Citeşte mai departe. Nu pierde vremea cu descifratul rîndurilor şterse. Pentru asta, o să avem destul timp mai tîrziu.

Mircea întoarse pagina şi continuă :

„...am văzut-o pentru prima oară aseară, cînd m-am trezit din leşin. Eram pe malul ghiolului. Mîna stîngă nici n-o mai simţeam. Cred că cangrenase. M-a trezit un ţipăt strident, un fel de gîrîit care se sfîrşea într-un vaiet lung. Am ridicat capul şi am văzut-o : o pasăre uriaşă, cu zbor greoi şi coadă lungă, care aproape că atingea suprafaţa apei. Am recunoscut-o numaidecît : era pasărea jurasică imprimată pe calcarul de la Dealul Babiţei, pasărea pe care eu am numit-o **Dontopteryx darvari**.

Cînd a ţipat a doua oară i-am văzut şi dinţii de şopîrlă uriaşă, înfipţi în maxilarele puternice. In timpul zborului, coada, cu pene, se răsucea ca şi aceea a unui şarpe.

Ştiu, nu mă crezi, stimate domnule Antim. Ce să caute o pasăre jurasică, dispărută de peste o sută de milioane de ani, la ghiolul Deli Osman, în 1916 ? E absurd, nu ? Drept să-ţi spun, nici mie nu mi-a venit a crede ochilor.

Mi-am spus mai întîi că visez, că e un coşmar. Apoi, am pus cele văzute pe seama slăbiciunii mele cauzate de rană, de febra pe care o aveam. Dar, te asigur, domnule Antim, că nu mi-am pierdut nici o clipă uzul raţiunii. Iar confirmarea a venit destul de curînd, cînd..."

Văzînd că prietenul său se opreşte din nou, Radu avu un gest de nerăbdare.

— Dă-mi mie caietul, zise. Am să citesc eu.

Luă caietul, apropie felinarul şi, după ce întoarse pagina, începu :

„...vedeam lotca, dar n-aveam putere să mă ridic sau să strig. Era în dreptul salciei de pe malul răsăritean al ghiolului, singurul copac care creşte prin împrejurimi. O mogîldeaţă se tot agita în luntre.

Pînă la urmă, cu prețul unor eforturi supraomenești, am reușit să mă ridic în genunchi și să strig de cîteva ori.

Mogîldeața din luntre, care se dovedi a fi baba Paraschiva, o doftoroaie de la Carachioi, se întoarse spre mine și începu să-și agite mîinile ciolănoase.

Îmi adunai puterile și-i strigai că sînt rănit, că o rog să vină pe insulă, să mă ajute. Mă gîndeam că poate nu e prea tîrziu și pînă seara ajung să dau de vreun medic care să mă opereze.

Baba s-a purtat de parcă era atinsă de demență. «Te a rănit pasărea de piatră !» — îmi strigă și se porni pe țopăit. «Pasărea mea de piatră !» și hohotea sinistru.

Am rugat-o încă o dată să vină să mă ia. I-am explicat că lotca mi s-a furat, că n-am putere să fac nici o mișcare, că mi-a înțepenit mîna stîngă și o să fie probabil nevoie s-o amputeze. Baba s-a apropiat pînă la cîțiva metri de mal și — cu obrazul radiind de bucurie — mi-a strigat : «E pasărea mea. Eu i-am dat viață. Eu o hrănesc. Uite, i-am adus un miel. Îi place sîngele».

Mi-am dat seama că înnebunise, că pentru mine a dispărut și acea slabă șansă de scăpare pe care o aveam dacă aș fi rezistat cele cîteva ceasuri pînă ajungeam la un chirurg. M-am lăsat să cad din nou pe mal, răcorindu-mi fruntea în nămolul rece.

Vrăjitoarea se depărta cu lovituri mari de lopată. «E pasărea mea !» — continua să strige. «Eu am scos oul, de aici, de sub salcie, din nămol. E pasărea mea ! Îi place sîngele. O să te mănînce». După fiecare frază hohotea sinistru, și rîsul ei semăna cu cîrîitul strident al acelei păsări..."

Radu mai încercă să descifreze cîte un cuvînt ce se distingea pe pagină, dar trebui să renunțe la această treabă dificilă și în care nu prea avu succes. Se vedea limpede că Darvari scrisese aceste rînduri într-o stare de mare slăbiciune, după cum o dovedeau și urmele pe alocuri slabe și tremurînde ale creionului ; iar în cei aproape cincizeci de ani cît zăcuse caietul în ascunzătoarea tîlharului, umezeala ștersese multe pasaje și chiar pagini întregi.

— Urmează un pasaj foarte scurt, zise Radu. Restul, pînă în josul paginii, e șters.

„...s-a repezit asupra babei și a început s-o lovească în cap, cu ciocul, încercînd s-o muște. Baba s-a apărat cu lopata și a reușit chiar să aplice o lovitură păsării, care s-a prăbușit — cu un țipăt ascuțit care mi-a înghețat sîngele în vine — la marginea ghiolului, împroșcînd nămol în toate părțile.

Bătrîna vrăjitoare a început să se tînguiască de parcă pierduse pe cineva la care ținea nespus de mult, vreo prietenă sau vreo rudă dragă. A vîslit iute spre locul unde căzuse pasărea, dar aceasta dispăruse, înghițită de nămol.

Aşa a murit ultimul **Dontopteryx** darvari. Dar, e oare ultimul ?..."

Studentul răstoi mai departe caietul, dar pînă la ultima filă scrisul nu se putea descifra. Doar cuvinte izolate, care îi se părură fără nici un înţeles :

„...baba... pierdut sînge... caietul... pînă mîine... Deli Os... păsării..."

Ultima pagină a însemnărilor lui Şerban Darvari, oarecum mai **apărată de umezeală datorită coperţii groase, pînzate, era scrisă destul de clar. Radu citi :**

„...acesta fiind singurul motiv care m-a îndemnat să-mi folosesc ultimele puteri pentru a scrie. Încă o dată, vă rog să mă credeţi, domnule Antim, că cele relatate în aceste însemnări ce vi le adresez nu sînt închipuiri ale imaginaţiei, ale creierului meu înfierbîntat de boală, ci fapte reale, trăite de mine cu intensitate, în ultimele ceasuri ce le mai aveam de trăit. Părerea mea este că sînteţi singurul în măsură să descifraţi misterul care pluteşte în jurul acestor întîmplări atît de ciudate

Mă simt foarte vinovat faţă de dumneavoastră şi încerc să refac, în ultima clipă, purtarea mea, pentru care nu găsesc un calificativ destul de aspru. Impresiunea-lito a **Dontopteryxului** (numele îmi aparţine, dumneavoastră veţi găsi, fără îndoială, unul mai potrivit) se află la aproximativ o sută de paşi de movila cunoscută sub denumirea Dealul Babiţei, în direcţia est-nord-est. Acolo s-a format un masiv de acaustobiolite *, unde — probabil de curînd — s-a produs o lunecare, dezvăluind o rocă organogenă calcaroasă ce prezintă impresiunea **Dontopteryxului.**

La ultima mea vizită am acoperit calcarul litografic cu stuf uscat, spre a-l feri mai mult de intemperii decît de priviri indiscrete, deoarece foarte rar se abate cineva pe aici.

Mai am foarte puţin de trăit, domnule Antim. Am să ascund caietul acolo unde am găsit armele şi prada lui Deli Osman. Aici vor fi mai bine păstrate şi aşa cum am descoperit eu ascunzătoarea, probabil că o vor face şi alţii, care vor veni după mine. Voi pune un semn pe piatră, ca să fie mai lesne de găsit.

Acum, în pragul morţii, îi rog pe toţi cei faţă de care am greşit, şi îndeosebi pe dumneavoastră, să mă ierte.

Adio, domnule Antim.

Şerban Darvari"

---

* Roci de origine organică, care n-au proprietatea de a arde. Ele iau naştere prin acumularea părţilor minerale din corpul plantelor şi al animalelor *(n. r.)*.

Cei doi prieteni tăcură multă vreme, ingîndurați.

— Nu ne mai rămine, zise intr-un tîrziu Mircea, decît să scoatem stuful uscat de pe calcarul cu Dontopteryx.

— Dontopteryx darvari, îl completă Radu. Cred că Şerban Darvari şi-a răscumpărat în bună parte păcatele şi că pasărea trebuie să poarte numele lui.

— Da. Ai dreptate. Cel care-şi petrece ultimele clipe pe care le are de trăit ca să însemne şi să transmită urmaşilor observaţiile sale este un adevărat om de ştiinţă. Arivismul şi lăcomia de bani sînt trăsături specifice societăţii în care a trăit şi a fost educat Darvari. Din fericire, pe vremea aceea au fost şi oameni de ştiinţă ca George Antim şi Anton Racotă.

— ...Care au lăsat vrednici urmaşi, zise Mircea, şi cînd spun asta, mă gîndesc la dascălii noştri şi în special la profesorul Victor Murgu. Dacă eşti de acord, îi vom propune amîndoi ca pasărea de pe calcarul de la Dealul Babiţei să intre în paleontologie sub numele de Dontopteryx darvari.

— De acord, admise Radu şi strînse mîna prietenului său. Cu atît mai mult cu cît Şerban Darvari este adevăratul descoperitor al fosilei. Nu cred că profesorul Murgu ne va refuza, căci sîntem, orişicît, descoperitorii... secunzi ai păsării.

— Ai răbdare ! zîmbi Mircea, că n-am găsit-o încă.

— Atunci, la drum !

Tinerii ieşiră din coliba lui Deli Osman cu gîndul să se îndrepte spre lotcă, pentru a traversa ghiolul.

In faţa intrării, vîntul le zbură în obraz cenuşa papurii, care arsese toată. In mijlocul spuzei care mai fumega, era peştişorul prins de Radu, complet innegrit. De trestia care închipuia „proţapul“, nici urmă. Se mistuise în foc o dată cu papura.

— Ai lăsat peştele pe foc, îşi necăji Mircea prietenul.

Acesta era foarte abătut.

— Strigătul tău neaşteptat, zise, cînd ai găsit ascunzătoarea haiducului, e de vină. Am lăsat totul baltă şi am năvălit în colibă.

Apoi adăugă trist :

— S-a dus prînzul de azi.

— Nu-i nimic, îl consolă celălalt, mai avem cîteva cutii cu marinată de nisetru.

Radu dădu din umeri dispreţuitor. După ce s-au urcat în lotcă se mai uită o dată spre cenuşa fumegîndă din faţa colibei, pe urmă se aşeză pe bancă şi spuse melancolic :

— Era o frumuseţe de peşte.

Mircea îşi pipăi cravata, scuipă în palme, cum văzuse la moş Maxim, şi începu să lopăteze cu nădejde.

(Sfîrşitul în numărul viitor)

(Sfîrşitul în numărul viitor)

Tiparul executat la Combinatul poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin“
sub com. nr. 91196

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare & editor Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică
sau cei care au dat să continue CPŞF, au reuşit, cu multă dăruire,
muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică" și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice" se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservirea în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU